

Arkitekturmuseet
111 49 STOCKHOLM

Datum 2011-04-11
Dnr 32-2010-0777

Upphandling vid Arkitekturmuseet

Som ett led i den årliga revisionen av Arkitekturmuseet (AM), har Riksrevisionen granskat AM:s rutiner för upphandling och inköp som sker genom direktupphandling.

Granskningen har resulterat i iakttagelser som Riksrevisionen vill fästa AM:s uppmärksamhet på i denna revisionsrapport.

Riksrevisionen önskar information senast 2011-05-23 med anledning av dessa iakttagelser.

Sammanfattning

AM köper årligen varor och tjänster till väsentliga belopp. Som ett närmevärde kan nämnas att myndighetens driftskostnader exkl. personal- och lokalkostnader uppgick till ca 18 mnkr år 2010. Goda rutiner för inköp är därmed avgörande för effektiviteten i verksamheten, för att uppnå god hushållning med statens medel samt för att uppnå det krav på affärsmässighet som ställs i lag (2007:1091) om offentlig upphandling (LOU).

Riksrevisionen har därför granskat AM:s interna styrning och kontroll avseende upphandling generellt. Med anledning av att det har skett preciseringar i LOU under år 2010 avseende beloppsgränser för när direktupphandling är tillåten, har Riksrevisionen också särskilt granskat AM:s direktupphandlingar under året.

Granskningen visar framför allt att AM under kommande år i högre omfattning behöver följa LOU:s krav avseende direktupphandling. Under första halvåret 2010 har AM överskridit de beloppsgränser som myndigheten själv har fastställt för när direktupphandling kan tillämpas. Under andra halvåret har motsvarande beloppsgränser, som numera är fastställda i lag, överskridits. Under 2010 har direktupphandling skett med belopp som överstiger det lagstadgade beloppet (288 tkr) från fyra leverantörer. Det samlade värdet av dessa inköp uppgår till ca 1,8 mnkr. AM har lämnat upplysning om bristerna i myndighetens upphandlingsrutiner i årsredovisningen. Där nämns också hur myndigheten avser att komma tillrätta med dessa brister.

Härutöver bör AM öka samordning, kontroll och uppföljning av inköp inom myndigheten.

Direktupphandlingar har inte följt de krav som ställs

Med direktupphandling avses inköp som sker utan att föregås av att anbud från olika leverantörer inhämtas.

Den 15 juli 2010 ändrades LOU i några avseenden. Bland annat fastställdes det högsta tillåtna beloppet för när direktupphandling får ske. Tidigare angav lagen att direktupphandling bara fick tillämpas ”om kontraktets värde är lågt eller om det finns synnerliga skäl”. Varje upphandlande myndighet skulle då besluta om riktlinjer för när direktupphandling fick tillämpas. I sådana riktlinjer bestämde varje myndighet själv vad man ansåg vara ett ”lågt belopp”. I AM:s fall var det 280 tkr. Lagändringen innebär att det högsta tillåtna beloppet fastställs i lagen till högst 15 % av det tröskelvärde som gäller för kommuner och landsting vid upphandling av varor och tjänster (ca 1,9 mnkr), vilket motsvarar ca 288 tkr.

Riksrevisionens granskning omfattar inköp under hela år 2010. Riksrevisionen har noterat att AM under denna period inte har följt sina interna regler för högsta tillåtna belopp för direktupphandling. Det numera lagstadgade takbeloppet har också överskridits i fyra fall. AM har ingen uppföljningsrutin för att säkerställa att inköp över beloppsgränsen gällande ett visst varu-/tjänsteområde inte sker av en enskild leverantör. Det samlade värdet av dessa inköp uppgår till ca 1,8 mnkr. Riksrevisionen bedömer att dessa inköp istället borde ha skett genom ett upphandlingsförfarande.

Riksrevisionen har också funnit att AM har gjort avsteg från sin interna inköspolicy när det gäller direktupphandling. I policyn anges att vid direktupphandlingar mellan 40 tkr – 280 tkr ska anbud, dokumentation och skriftligt avtal finnas. Avtalet skall vara undertecknat av behörig befattningshavare. Granskningen visar att anbud i vissa fall saknas, att skriftligt avtal saknas samt att inköpsbeslut har fattats med belopp överstigande berörd befattningshavares befogenhet.

Genom att de interna riktlinjerna och LOU inte har följts, bedömer Riksrevisionen att AM har gjort direkta avsteg från huvudprincipen om affärsmässighet som finns i lagen. Konsekvensen av att göra inköp utan föregående upphandling är att myndigheten inte fullt utnyttjar de fördelar som uppkommer i en konkurrenssituation. Kostnaderna, både för AM och för staten som helhet, riskerar därmed att bli högre än vad som vore fallet om upphandling genomförts eller avrop från befintliga statliga ramavtal hade skett.

Riksrevisionen rekommenderar AM att säkerställa att hela myndigheten hanteras som en upphandlande enhet. Myndigheten bör fortlöpande ställa samman inköp av liknande varor och tjänster som skett under ett och samma år för att kontrollera att inte beloppsgränsen för direktupphandling överskrids.

Effektivitet och affärsmässighet i inköpsverksamheten kan förbättras

AM är en liten myndighet, som inte har någon särskild upphandlingsorganisation. Upphandlingar sköts av administrationsenheten. Riksrevisionen har granskat en upphandling som AM har genomfört. Resultatet var tillfredsställande, men Riksrevisionen bedömer att de upphandlingar som myndigheten själv utför kan förbättras ytterligare i några avseenden. Till sådana förbättringar hör att beräknat värde av upphandlingen bör dokumenteras och dokumenterade inköpsbeslut fattade av behörig befattningshavare bör finnas. Vidare bör AM införa en uppföljnings-/kontrollrutin av upphandlingarna för att säkerställa att de skett i enlighet med gällande lag och interna regler. Uppföljning bör även ske för att säkerställa att inköpen följer avtalade villkor.

Riksrevisionen rekommenderar därför AM att öka samordning, kontroll och uppföljning av inköp inom myndigheten så att dessa sker affärsmässigt, i konkurrens, med objektivitet och i enlighet med LOU och myndighetens interna regler.

Ansvarig revisor Marie Örtengren har beslutat i detta ärende. Uppdragsledare Gustaf Kilander har varit föredragande.

Marie Örtengren

Gustaf Kilander

Kopia för kännedom:

Kulturdepartementet

Finansdepartementet (budgetavdelningen)